

sive skift af sprog til et nationalsprog eller blandede ægteskaber, påvirker ligeledes holdningerne.

Dertil kommer, at der forskellige steder anvendes forskellige kriterier. I Danmark anvendes som bekendt sindelagskriteriet, som er subjektivt, i Finland bruges udelukkende et sprogligt kriterium for det svenske mindretal, altså et objektivt kriterium. Den manglende mulighed for at tælle mindretal hænger også sammen med, at der i Vesteuropa ikke er tradition for at registrere folks etniske tilhørsforhold. Det regnes faktisk for en privatsag. I store dele af Østeuropa er registreringen derimod obligatorisk, men her er den til gengæld vilkårlig. Der er altså både subjektive og objektive kriterier, eksterne og interne definitioner (henholdsvis flertallets og mindretallets), tidsmæssige fluktuationer og mangel på registreringsdata.

Det er således klart, at eventuelt talmateriale vedrørende minoriteter varierer meget afhængigt af forskellige kilder.

I redegørelsen er der ikke taget hensyn til, om mindretalsgrupper i deres respektive lande er anerkendt som nationale mindretal. I juridisk forstand bliver man dog nødt til at skelne mellem:

- ikke anerkendte mindretal
- anerkendte nationale mindretal
- oprindelige folk
- folk,

og desuden må der ved diskussionen vedrørende mindretalspolitik skelnes mellem mennesker/folk og territorier.

II. Folkeforbundet og FN-pagten

Historisk kan den nuværende mindretalsdiskussion føres tilbage til reformationstiden, hvor opsplittningen af den katolske kirke og statslige ensrettningsbestrebelse gjorde religiøse mindretal til et politisk problem i en række stater.

I sin nutidige form har det europæiske problem om forholdet mellem centralstat og mindretal i en bestemt stat sin oprindelse i opløsningen af de fire riger, der gik ud af Første Verdenskrig som tabere, dvs. det russiske, det tyrkiske, det østrig-ungarske og det tyske rige. Selv om sejrherrene hyldede et princip om folkenes selvbestemmelse ved dannelsen af en række nye mindre stater og ved ændring af

Tysklands grænser, spillede også en række andre hensyn ind. De nye stater kom til at indbefatte mange og ofte særdeles store mindretal inden for deres grænser.

Her er det imidlertid vigtigt at gøre sig klart, at der i dette århundrede har været tale om to principielt forskellige tilgange til behandlingen af mindretalsspørgsmål: Man kan sondre imellem en *Folkeforbundsmodel* og den måde, hvorpå spørgsmålet har været opfattet ved affattelsen af *De Forenede Nationers pagt*. Folkeforbundspagten opererede med en forestilling om mindretallet som en speciel gruppe af mennesker med særlige rettigheder med henblik på at bevare gruppens særpræg. Den rummede imidlertid ikke bestemmelser om sanktioner ved overtrædelse. FN-pagtens forfattere forestillede sig derimod med baggrund i Nazi-Tysklands misbrug af Folkeforbundspagtens bestemmelser, at beskyttelse af mindretal måtte være bedst varetaget i kraft af den generelle beskyttelse af det enkelte individs retsstilling, der antoges at følge af menneskerettighedsbegrebet. Når den enkelte havde ret til frit at udfolde sig på lige fod med alle andre borgere i det pågældende samfund, skulle der ikke være behov for særlige regler til at beskytte den enkeltes stilling som særligt samfundsmedlem.

Det synes ikke at have været genstand for dybtgående overvejelser, da Folkeforbundets bestemmelser blev formuleret, at bestemmelser om mindretalsbeskyttelse kunne blive opfattet som formynderi og begrænsning af suveræniteten for folk, der netop var blevet frie. Man forestillede sig vel, at de ville tjene til at udligne grænsereguleringernes relative vilkårlighed, og at selve den tilsigtede mindretalsbeskyttelse ville tjene til at tage spændingen af konflikterne mellem de befolkningsgrupper (i flere tilfælde forholdet mellem et mindretal af det hidtidige herrefolk og den nye stats flertal af hidtil undertrykt befolkning), som nu skulle være fælles om at være ligestillede statsborgere i de nye stater.

Faktisk kom Folkeforbundets bestemmelser om beskyttelse af mindretal nok nærmest til at virke imod den dybere hensigt at virke konfliktdæmpende, fordi de ikke blev efterlevet. 1930'ernes autoritære regimer havde meget begrænset forståelse for mindretals rettigheder.

Måske netop fordi mindretalsbeskyttelsen på denne måde havde nøje sammenhæng med grænsedragningen og tilstedeværelsen af det